

Fra almisser til velfærd

**-om velfærdsstaten
og udtømningen af ideerne**

Status

- Afsluttende ny bog "Demokratisk diagnose og kur" 3:3 efteråret 2020
- Den sjette og sidste bog bygger bl.a. på mine erfaringer under ét med bogserien og foredragene:

Erfaring fra arbejdet med bøgerne og foredragene:

Start:

Terroren truer demokratiet.

Terroren sætter frihedsrettighederne og retsstaten under pres **udefra**.

I dag:

Højrepopulismen og nationalistiske strømninger truer demokratiet, frihedsrettighederne og retsstaten

indefra

+ ungdommen er historieløs + ungdommen er vred -også trussel **indefra**

I den afsluttende del af mit arbejde med demokratiets historie

-dvs. endnu en bog, der udkommer i efteråret 2021

-+ alle mine foredrag -indtil nu ca. 700,

har jeg besluttet, at dette arbejde i den sidste del af turneen rundt i Danmark hver gang skal indledes med et motto hentet fra **Oplysningstiden** --- den absolut vigtigste historiske periode for at vi fik demokrati i Europa og i Danmark.

Oplysningstiden – 1700tallet.

Hvad er Oplysning? Bl.a. det, vi er samlet om i dag! Et oplysende arrangement, som I hver for sig har valgt at komme til, og som jeg sagde ja til at komme til, da jeg blev inviteret ... og nu er vi her så ...samlet til et oplysende arrangement, men **hvad vil oplysning sige?**

MOTTO**SAPERE
AUDE**

Immanuel Kant

-tysk filosof (1724-1804), Königsberg/Kaliningrad. En af Oplysningstidens største tænkere.

-Hvad er oplysning? Viden? Adfærd? Politisk parole? Etik? Sindelag?

-Berlinische Monatsschrift, 30. sept. 1784:

”Oplysning er menneskets udgang af dets selvforskyldte umyndighed.

Umyndighed er manglende formåen til at bruge sin forstand uden en andens ledelse.

Selvforskyldt er denne umyndighed, når årsagen ikke skyldes en mangel ved forstanden, men ved manglende beslutsomhed og mod til at klare sig uden en andens ledelse.

Sapere Aude! Hav mod til at bruge din egen forstand”.

– det er oplysningens valgsprog.

Dagsorden:

1. del:

- **Motto: "Sapere Aude"**
Et personligt og et historisk spor. Det personlige: specifikt og en holdning. Starte med det personlige-det specifikke
- **Turen til Stockholm med Marcus -13.-15. nov. 2015**
- **Mit valg: Genmæle - Skrive en bog – bogserie - foredrag**
- **Det moderne**
- **Velfærd i fem bølger**

2. del

- **Kalejdoskopisk vue over velfærdsudviklingen**
  - **Udtømmningen af ideerne**
  - **Næste store reformperiode: Klimaet**
- .....

Kongerækken:

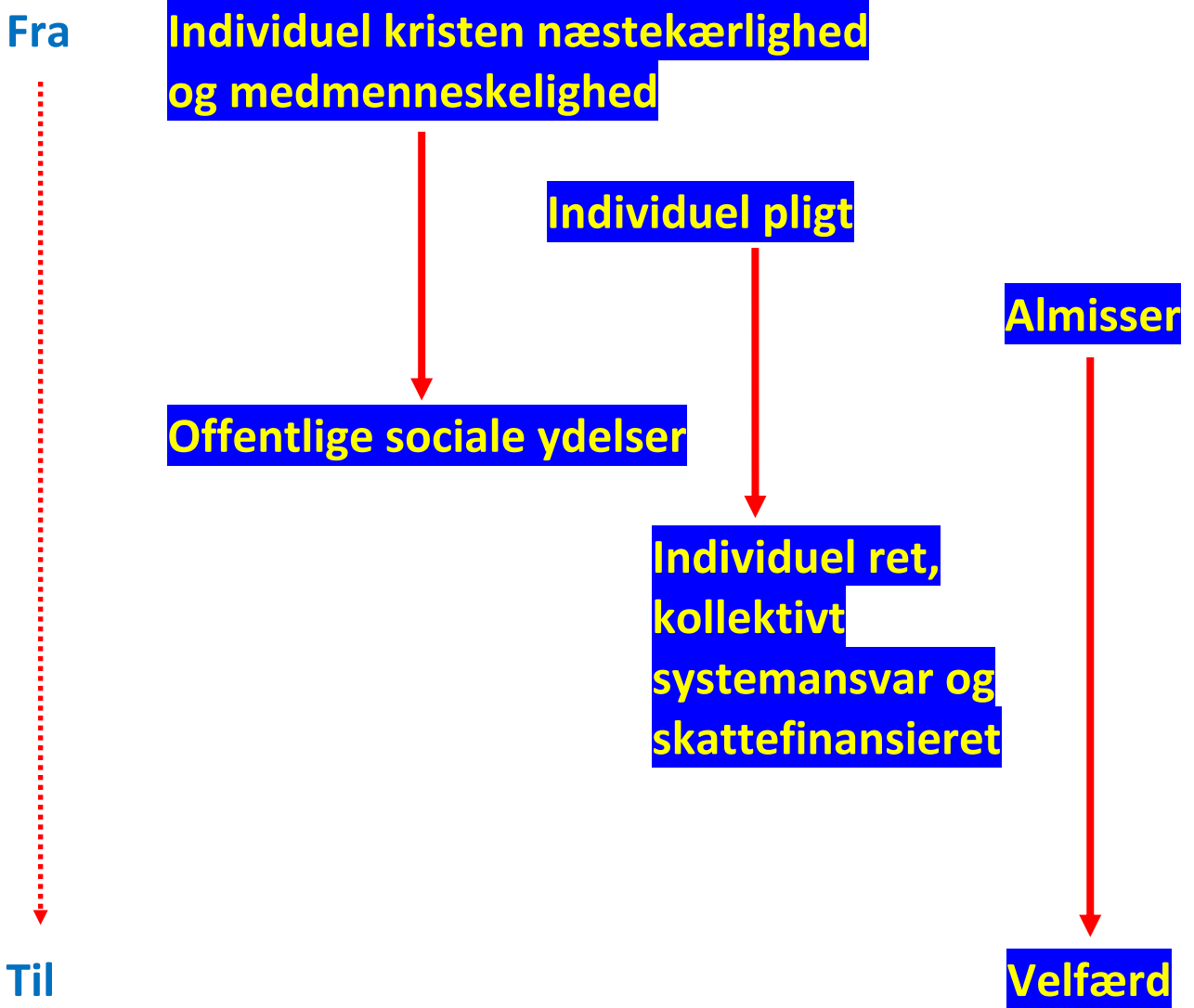
Christian d. 7.	1749-1808	1766-1808
Frederik d. 6.	1768-1839	1784-1839
Christian d. 8.	1786-1848	1839-1848
Frederik d. 7.	1808-1863	1848-1863
Christian d. 9.	1818-1906	1863-1906
Frederik d. 8.	1843-1912	1906-1912
Christian d. 10.	1870-1947	1912-1947
Frederik d. 9.	1899-1972	1947-1972
Margrethe d. 2.	1940-	1972-

Konklusion efter de mange foredrag:

1. Ungdommen er historieløs
2. Ungdommen er vred
3. Fra trussel udefra (terror) til trusler indefra (mod retsstaten, populisme og ideløshed)

Første del

Foredragets tese

(herefter magtmatrix)

1. Magtmatrix

- Den græske antik:** direkte demokrati.
- Gutenberg:** trykpressen 1450.
- Martin Luther** (1483-1546): sekulær udvikling fra Reformationen i 1517.
- Oplysningstiden:** (sidst i 1600-tallet og frem mod ca. 1800) ... frisætn. af mennesket, rettigheder, individualisering, pol. proces med debat i borgersk.,

-Fra midten af 1700-tallet

- voldsom konfrontation mellem magteliten og "oppositionen"
- tendens til, at det i eliten bliver populært at slutte sig til de progressive kræfter. Det ser vi bl.a. i debatten om dødsstraf.
- 1776:** Den amerikanske uafhængighedserklæring + forfatningen:
  - alle mennesker er født lige ... med lige rettigheder ... **religiøs**
- 1789:** Den franske revolution og menneskerettighedserklæringen:
  - alle mennesker er født lige ... med lige rettigheder ... **verdslig**
- 1848: Folkets forår i Europa** ... revol. vælter enevæl, start folkestyre.

-Socialpolitikken flytter fra Reformationen fra kirken til det offentlige, fra en kristen pligt til et ideologisk og politisk konfliktområde.

-Luther var imod tiggeriet og havde det grundsynspunkt, at hjælp til de fattige var et grundvilkår i trosforholdet.

-Cit. **Lut.** (s. 95 bog 3, Om man kan undfly døden, 1527): "... jeg ved m. sikkerhed ..." mv.

-**Men almisserne rakte ikke**, tiggeriet voksede, de fattigste var uden fast bopæl, behovet for regul. voksede, og de svageste blev et stridsemne.

-**I Danmark ser vi indgreb** fra den enevældige stat i 1539 m- øgede krav til kirken, 1558 m. etablering af fattighuse adm. af kirken, i 1587 m. de første krav t. civilsamfundet udenfor kirken og den store omorganisering af fattighjælpen i 1708, hvor kravene til sogne, købstæder og større byer blev skærpet.

-Tiden fra midten af 1700-tallet til i dag kalder vi for **det moderne**: en progressiv periode frem mod demokrati, retsstat og menneskeret.

-**Men samtidig med udviklingen af staten og politiseringen af socialpol. opstod en ny debat om finansieringen og skattetrykket.**

(gå evt. til pkt. 3 side 8)

2. Det moderne ... fra slutningen af 1700-tallet til i dag

-De voldsomme begivenheder i den nye amerikanske forbundsstat og i Frankrig blev starten på en tidsånd, der **flyttede sig fra ideernes verden i åndslivet blandt filosoffer og politiske tænkere til folket og konkrete handlinger båret af folkelig utilfredshed med livsvilkårene.**

-Begivenhederne -dramatiske og blodige- blev et gennembrud for en meget lang periode med en samfundsmæssig og menneskelig march mod nutidens demokratiske styreformer med frihedsrettigheder, retsstater og beskyttelse af individet mod krig og overgreb.

-Abstrakt har det moderne en række karakteristika, der alle sætter mennesket i centrum og ser fornuften som den drivende kraft for menneskelig handling.

Heri ligger en afstandtagen fra ydre autoriteter, kirkens religiøse åg og tvangen og undertrykkelsen i Middelalderen, hvor mennesket levede i en gammeltestamentelig overlevering fyldt med synd, straf og overtro.

Det nye, det moderne var at leve et humanistisk menneskeliv, hvor det enkelte menneske og dets værd var basis for alt andet i det sekulære samfund.

-Denne langsomme frisætning af mennesket fra 1400-tallet frem til midt 1700-tallet afviklede ikke religion som en vigtig faktor for mennesket.

Ændringerne indebar derimod nye fornuftsbårne definitioner af naturen og samfundet, så natur og samfund ikke længere var udtryk for Guds skaberværk.

Natur og samfund blev afsakraliseret og afmystificeret. Erstatningen var fornuftsbårne videnskabelige ideer og regler.

Det religiøse blev i Luthers ånd et personligt anliggende mellem den enkelte og Gud. Individets udsyn voksede.

3. Det moderne har overordnet fire dimensioner

Overordnet er moderniteten udtryk for 4 dimensioner:

- menneskets forhold til Gud,
- menneskets forhold til naturen,
- mennesket forhold til andre mennesker
- og menneskets forhold til sig selv.

-De fire menneskelige relationer udvikler sig teoretisk og konkret i Oplysningstiden:

-Det enkelte menneskes forhold til Gud: Den første dimension -det enkelte menneskes forhold til Gud- bliver idemæssigt i Oplysningstiden flyttet fra det offentlige rum til det private bl.a. som en konsekvens af ideer om selvbestemmelse til den enkelte og autonomi. Fra elitære diskussioner til folkelige reaktioner.

-Menneskets forhold til naturen: Naturen afsakraliseres og anskues nu mere videnskabeligt som den ressource, der kan frembringe mad og råvarer, så mennesket kan overleve og udvikle velstand og velfærd.

-Menneskers forhold til hinanden: Fordrer aftalte reguleringer altså politiske beslutninger om den enkeltes rettigheder og pligter og om fællesskabets opgaver, dvs. de opgaver, som staten, almenvældet, løser på det enkelte menneskes vegne.

Disse politiske beslutninger kom til udtryk i nye love om frihedsrettigheder til alle. Det blev først formuleret i den amerikanske uafhængighedserklæring i 1776 og i den franske erklæring om menneskerettigheder fra 1789.

For at opnå det afgiver det enkelte menneske en del af den personlige frihed til fællesskabet, så staten har ressourcer og magt til at håndhæve lov og orden samt beskytte borgerne mod krig og overgreb.

Dermed er retsstaten skabt i de nye sekulære demokratier.

-Menneskets forhold til sig selv: Drejer sig om selvbestemmelse og dermed muligheder for, at mennesket kan udvikle sig autonomt. Det er en helt ny tankegang, som aldrig tidligere havde været gældende for det store flertal. Det havde altid været undertrykt. Nu brød humanistiske ideer om det enkelte menneskes individuelle værd igennem. Menneskeværd blev tidens ideal.

I det gode liv fik **ydre og indre velfærd** grokraft. Ydre velfærd som udtryk for materielle forhold i livet, for velstand før velfærd. Indre velfærd som udtryk for mening med livet, engagement, værdier og generelt at trives i livet.

Fra afslutningen af den franske revolution i 1799 var den lange vej mod demokrati i Danmark nu også åben. Åndseliten vidste, at mere abstrakte ideer om indretningen af samfundet først ville få konkret udslag, når ideerne fængede i befolkningen, og ideerne blev gjort til virkelighed. Det kom første halvdel af 1800-tallet til at handle om.

4. Tesen om udviklingen og bøgerne

-Tre forudsætninger: 1. Frisætning 2. Kulturel offentlighed 3. Politisk proces

-Den første forudsætning var på plads med begyndende frisætning af mennesket fra det religiøse åg. Den var skabt af åndsreligionen gennem flere hundrede år ofte med store personlige konsekvenser for de store tænkere, der i deres bøger ytrede stor kritik af kirkens magt og de enevældige herskere. Det havde været en voldsom magtkamp.

-Magtkampen fortsatte i første halvdel af 1800-tallet. Begivenhederne i USA med den amerikanske uafhængighedserklæring i 1776 og den franske revolution fra 1789 førte ikke til demokrati i hele Europa fra den ene dag til den anden. Dertil var reaktionerne fra de tidligere magthavere i de europæiske konge- og fyrstedømmer alt for voldsomme. Det blev i første halvdel af 1800-tallet en magtkamp, der bølgede frem og tilbage.

Bog 1

-Den anden forudsætning var kulturlivets parathed. Kulturlivet i Danmark skabte i Oplysningstiden i 1700-tallet en offentlig mening og debat, der gik helt til grænserne af enevældens hårde censur. Og tit over grænserne. Enhver kritik af enevælden blev straffet, men kulturlivets mere indirekte kritik i bøger og skuespil virkede, når kultureliten kendte deres besøgelsestid og holdt sig inden for censurens regler.

-Oplysningstidens humanistiske ideer blev til stor fryd for borgerskabet kommunikeret litterært og kunstnerisk og blev vigtige værktøjer i borger-skabets kamp mod fortidens magtelite. De nye tanker om indretningen af et nyt samfund i Danmark med folkestyre blev diskuteret i den nye stærke klasse, borgerskabet, og også i bondestanden efter de store landboreformer.

-Gennembruddet kom i 1848 med **"Folkets forår"** -europæiske revolutioner vælger enevælden og indfører folkestyre. Den politiske proces er startet.

Bog 2

-Den tredje forudsætning: -Også i denne debat i det offentlige rum bølgede meningene frem og tilbage. Demokratiske frø spirede, blev luget væk, spirede igen og voksede sig efterhånden stærke nok til, at den kulturelle offentlighed gav tidens politikere lyst og energi til at kræve en politisk proces ... i Danmark udviklede folkestyret og velfærdsstaten sig i fem bølger fra ca. år 1800 til i dag.

-Debatten skabte en politisk offentlighed, hvor enevælden blev afløst af folkestyre. Stadig var det med store personlige omkostninger for de politiske debattører.

-Det ender med det brede velfærd ... velfærd bliver ideologi, og i dag administreres velfærdssamfundet. Ideerne er udtømt.

Bog 3

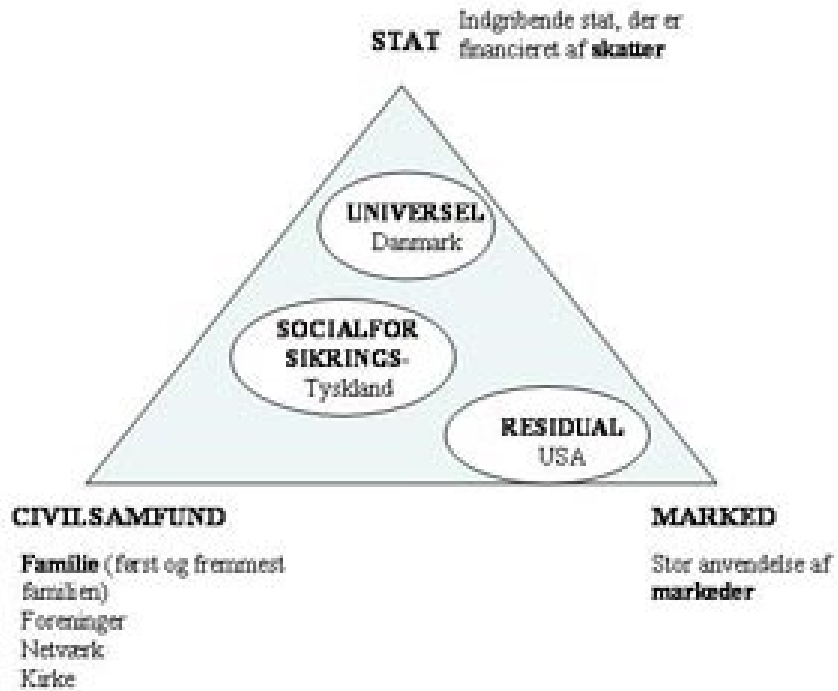
5. Smalt og bredt velfærd – universelt velfærd

Velfærdsstat - lidt om definitioner

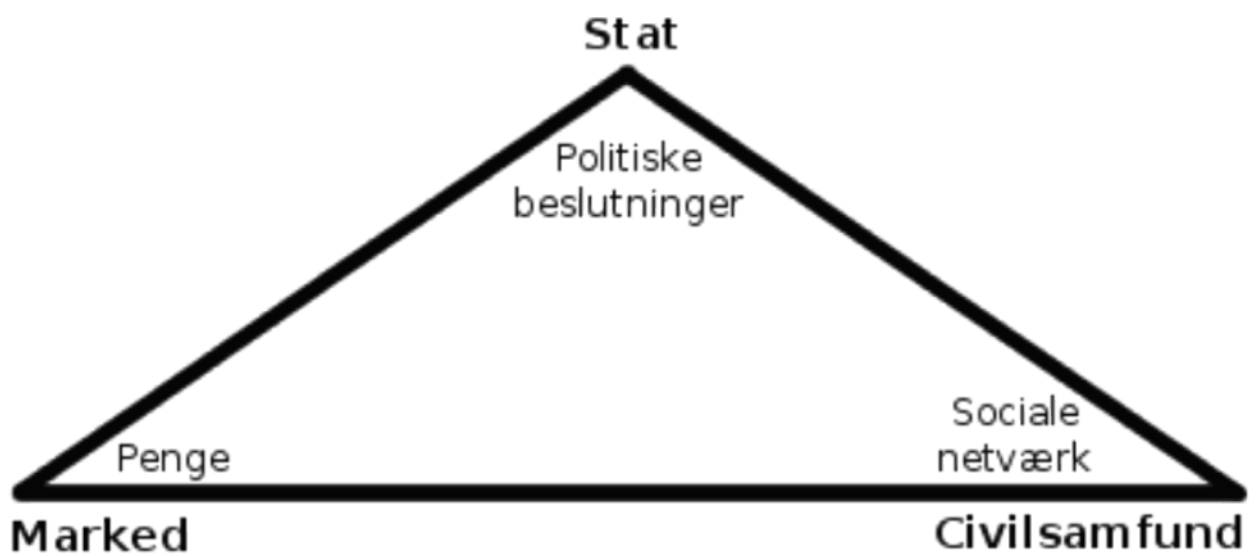
- Velfærdsstaten er et fænomen, som især knytter sig til den vesteuropæiske udvikling efter 1945. Dens rødder strækker sig dog væsentligt længere tilbage, og det er naturligvis vigtigt at være opmærksom på den forudgående udvikling. Den har i høj grad sat rammerne for og lagt sporet for den efterfølgende historie.
- Det er dog først efter 1945, at begrebet velfærdsstat vinder indpas i den politiske sprogbrug, og begrebet får en betydning, der er mere omfattende end socialpolitisk lovgivning.
- Velfærdsstaten bliver i efterkrigstidens Danmark (og i Skandinavien/Norden) udtryk for [en samfundsindretning](#), som både omfatter
  - sociale tryghedsordninger,
  - offentlig service
  - samt en økonomisk politik byggede på statslig makroregulering og vækst.

VELFÆRDSSTATER

Aktører

Velfærdsmodeller

Model	<u>Residualmodel</u> (Angelsaksisk model, engelsk-amerikansk- australsk-new z. model)	<u>Korporative model</u> (Selektive forsikringsmodel, centraleuropæisk model, konservativ model)	<u>Universel model</u> (Skandinaviske/nordiske model, socialdemokratisk model)
Primært mål	Sikre mod fattigdom gennem sikring af grundlæggende velfærd	Sikre mennesker med tilknytning til arbejdsmarkedet	Lighed gennem mest mulig velfærd til alle
Primære dækningsgrupper	Personer i akut nød	Erhvervsaktive	Alle
Finansiering	Skat – frivillige bidrag	Øremærket skat	Skat
Hvilken rolle spiller			
-familien	Marginal	Central	Marginal
-markedet	Central	Begrænset	Begrænset
-staten	Minimal	Sekundær	Central
-arbejdsgiverne	Central	Central	Begrænset

4. model: Sydeuropæisk model. Spanien, Italien, Grækenland og dele af Sydamerika. Familien hjælper. Privat finansiering,

6. Udviklingslinjer og polariseringer i det moderne

Udviklingslinjer og polariseringer i det moderne:

Overordnede forhold:

-Der har været tale om udviklinger og polariseringer i det modernes fire grundlæggende dimensioner: -menneskets forhold til naturen, til andre mennesker, til sig selv og til Gud.

-Mellem religiøs styring og sekularisering.

-I moderne formulering altså forholdet mellem ydre og indre velfærd.

-I takt med frisætningen og konkretiseringen af de politiske ideer har demokratiets fundamentale grundpiller -frihed og lighed- polariseret den politiske debat.

-Summarisk har ønsket om **frihed** været en universel ide og er blevet formuleret overordnet i forfatninger med liberale frihedsrettigheder og som ramme for værdidebat i højre side af det politiske spektrum.

-**Lighed** har været styret ideologisk i venstrefløjens kamp mod det kapitalistiske samfund og har drevet samfundsudviklingen i det moderne gennem konkrete love med det sigte at udligne økonomiske og sociale forskelle mellem rig og fattig.

-**Frihed og lighed har været modpoler** i den generelle samfundsudvikling og specifikt i udviklingen af velfærdsstaten. Det er frihed og lighed stadig.

-Samlet har frihed og lighed som centrale værdier i demokrati og velfærd skabt politisk proces, fremdrift, konflikt og moddrift.

Konkrete politiske rammer:

- I det moderne er udviklingen og polariseringen sket i **politiske partier**. De udviklede sig fra 1849, da Danmark fik den første frie grundlov.
  - Samtidig er den politiske debat blevet indrammet af **store omvæltninger** uden for det politiske system: tabet af Norge i 1814, konsekvenserne af den franske revolution i 1830, tabet af de tyske hertugdømmer i 1864, konsekvenser på arbejdsmarkedet af industrialiseringen fra midt i 1800-tallet, vandringen fra land til by og samtidige økonomiske, sociale og bolig-mæssige udfordringer, to verdenskrige i 1900-tallet, den verdensomspændende økonomiske krise i 1930-erne og påvirkningen fra internationale organer som FN, Nato, EU og internationale konventioner.
  - Udviklingen har været påvirket af øget **demokratisering**, udvidelse af valgretten, valgret til kvinder og tyende og mindre stigmatisering af udsatte grupper i befolkningen m.v.
  - Udviklingen har også været præget af **udviklingen af den danske samfundsstruktur**. Under enevælden tog kirken, adelen og godsejerne sig af centrale opgaver i samfundet f.eks. forsørgelsen af de fattige, opkrævning af skatter og udskrivning af soldater til militæret.
- Fra 1837 har Danmark haft kommunalt selvstyre, folkevalgte og et finmasket kommunalt velfærdssystem.
- En konkret politisk virkelighed i Danmark har været **den danske arbejdsmarkedsmodel**, hvor politikerne principielt ikke har blandet sig i løn- og ansættelsesforholdene på arbejdsmarkedet i perioden. Det har arbejdsgivere, lønmodtagere og deres organisationen selv klaret i overenskomster og et fagretligt system.
- Dog har det politiske system f.eks. vedtaget love om forhold, der ikke kunne styres på grundlag af overenskomster -f.eks. regler for arbejdsmiljøet, beskatning, regler for afskedigelse mv.
- Det politiske system har primært efter afslutningen af 2. Verdenskrig i 1945 udviklet **velfærdsstaten** fra at være snæver med få specifikke opgaver til at være bredere med mange opgaver.

Mentale bevægelser i samfundsudviklingen:

- I det moderne har befolkningens livsvilkår som indre velfærd -trivsel og livsfylde- overordnet været påvirket af
- bevægelse fra det religiøse åg mod personlig frihed i det sekulære samfund,
- bevægelse fra det individuelle mod fællesskabet og det kollektive,
- bevægelse i nyere tid mod det individuel frisætning og øget selvbevidsthed,
- vekselvirkning mellem æstetiske og etiske rammer og normer,
- nye afhængigheder f.eks. af forbrug, sociale medier og IT.

Velfærd i fem bølger i Danmark

-Periodiseringen af det moderne fra ca. år 1800 til i dag er baseret på en analyse og vurdering af de beskrevne kendetegn -markører og pejlemærker- i det moderne overordnet, konkret og mentalt.

-Der er lagt vægt på fem **bølger af bl.a. sociale reformer og demokratiseringer**, der kendetegner udviklingen af det danske velfærd og demokrati.

-**Mellem de store reformer er der perioder på 40-45 år**, hvor reformerne er blevet sat i kraft og justeret. I mellemprioderne er registreret en række begivenheder, der enten har samvirket med reformerne, polariseret den politiske debat eller helt ændret vilkårene og udløst nye politiske opgaver.

Den præcise periodisering kan altid diskuteres. Her er valgt flg. opdeling:

1. reformperiode: 1799-1803	1. mellemtid: 1803-1848
2. reformperiode: 1848-1849	2. mellemtid: 1848-1891
3. reformperiode: 1891-1898	3. mellemtid: 1898-1933
4. reformperiode: 1933	4. mellemtid: 1933-1974
5. reformperiode: 1974	5. mellemtid: 1974-2019

(PAUSE)

Bøgerne

5-binds-serien om demokratiets historie fra den græske antik til velfærdsdemokratiet i dag

1. fortælling:

"Det gode liv i den sjette menighed -Om frihed og lighed som demokratiets fundament"
udkom i april 2016.

2. fortælling:

"Åbent brev til Grundtvig -kulturel parathed banede vejen for folkestyre i Danmark"
udkom i april 2017.

3. fortælling

"Fra almisser til velfærd -om velfærdsstaten og udtømningen af ideerne"
udkom i april 2018.

4. fortælling

"Demokratisk diagnose og kur"
udkom 14. maj 2019.

5. fortælling

"Demokratisk diagnose og kur"
udkom 15. april 2020.

Bøger er tilegnet mine børnebørn.

Priserne på de fem første bøger:

Bog 1: "Det gode liv i den sjette menighed" (200 s.):	Normalpris: kr. 249 ...	Din pris: kr. 100
Bog 2: "Åbent brev til Grundtvig" (408 s.):	Normalpris: kr. 349 ...	Din pris: kr. 200
Bog 3: "Fra almisser til velfærd" (444 s.):	Normalpris: kr. 389 ...	Din pris: kr. 200
Bog 4, del 1: "Demokratisk diagnose og kur" (208 s.):	Normalpris: kr. 289 ...	Din pris: kr. 200
Bog 4, del 2: "Demokratisk diagnose og kur" (240 s.):	Normalpris: kr. 289 ...	Din pris: kr. 200

1565

900

Ved samlet køb af de fire bøger er rabatprisen I DAG kr. 500

Anden del

7. Velfærd og demokrati i fem bølger og fem mellemperioder

1. reformperiode: 1799-1803	1. mellemtid: 1803-1848
2. reformperiode: 1848-1849	2. mellemtid: 1848-1891
3. reformperiode: 1891-1898	3. mellemtid: 1898-1933
4. reformperiode: 1933	4. mellemtid: 1933-1974
5. reformperiode: 1974	5. mellemtid: 1974-2019

Udviklingslinjer i det moderne i Danmark:

Religiøs domineret samfund → Sekulært samfund

Adelstyre/godsejerstyre → Landboreformer - selveje

Enevælde → Folkestyre og demokrati

→ Retsstat

→ Partier

Politiske rettigheder f. mænd → Stemmeret og valgbarhed for alle

Private almisser → Offentlige fattighjælp

Snævert velfærd → Bredt velfærd

Ideologi, ideer og fremskridt → Administration, antipati og afvikling

1. reformperiode 1799-1803 og 1. mellemtid 1803-1848

Begivenheder i perioden:

1. reformperiode: 1799-1803

1. mellemtid: 1803-1848

2. reformperiode: 1848-1849

2. mellemtid: 1848-1891

3. reformperiode: 1891-1898

3. mellemtid: 1898-1933

4. reformperiode: 1933

4. mellemtid: 1933-1974

5. reformperiode: 1974

5. mellemtid: 1974-2019

2. reformperiode 1848-1849 og 2. mellemtid 1848-1891

Folketoget i København, 21. marts 1848.

15.000 demonstranter med de nationalliberale ledere i spidsen gik fra rådhuset på Nytorv til kongeslottet Christiansborg.

Deres krav til kong **Frederik d. 7.** (1808-1863) var entydigt: "Væk med enevælden - Folkestyre nu".

Fra vinduet på 2. sal i gavlhuset til højre ser **N. F. S. Grundtvig** (1783-1872) ned på demonstranterne.

1. reformperiode: 1799-1803

1. mellemtid: 1803-1848

2. reformperiode: 1848-1849

2. mellemtid: 1848-1891

3. reformperiode: 1891-1898

3. mellemtid: 1898-1933

4. reformperiode: 1933

4. mellemtid: 1933-1974

5. reformperiode: 1974

5. mellemtid: 1974-2019

3. reformperiode 1891-1898 og 3. mellemtid 1898-1933

Genforeningen.

Efter 56 år under tysk herredømme blev Sønderjylland genforenet med Danmark d. 15. juni 1920. Det skete efter flere folkeafstemninger. Genforeningen blev fejret d. 10. juli 1920, hvor kongen **Christian d. 10.** (1870-1947) red over den gamle grænse ved Taps mellem Kolding og Christiansfeld.

1. reformperiode: 1799-1803

1. mellemtid: 1803-1848

2. reformperiode: 1848-1849

2. mellemtid: 1848-1891

3. reformperiode: 1891-1898

3. mellemtid: 1898-1933

4. reformperiode: 1933

4. mellemtid: 1933-1974

5. reformperiode: 1974

5. mellemtid: 1974-2019

4. reformperiode 1933 og 4. mellemtid 1933-1974

Thorvald Stauning (1873-1942).

Han var formand for Socialdemokratiet 1910-1939. Statsminister 1924-1926 og 1929-1942. Som landsfader trak han under den økonomiske krise i 1930-erne mange stemmer også uden for arbejderbevægelsen. Med Kanslergadeforliget i 1933 skabte Thorvald Stauning grundlaget for den moderne velfærdsstat, hvor velfærdet kom til at omfatte langt mere end socialpolitikken.

1. reformperiode: 1799-1803

1. mellemtid: 1803-1848

2. reformperiode: 1848-1849

2. mellemtid: 1848-1891

3. reformperiode: 1891-1898

3. mellemtid: 1898-1933

4. reformperiode: 1933

4. mellemtid: 1933-1974

5. reformperiode: 1974

5. mellemtid: 1974-2019

5. reformperiode 1974 og 5. mellemtid 1974-2019

Anker Jørgensen (1922-2016). Statsminister 1972-1973 og 1975-1982.

Han blev statsminister dagen efter folkeafstemningen d. 2. oktober 1972, hvor danskerne med meget stort flertal stemte ja til medlemsskabet af EF. Ved Folketingets åbning d. 3. oktober trak Jens Otto Krag sig overraskende tilbage som statsminister, og den ufaglærte lagerarbejder og forbundsformand tog over som statsminister og formand for Socialdemokratiet.

Den folkekære Anker Jørgensen fik en hård tid som regeringschef i flere socialdemokratiske mindretalsregeringer. Den økonomiske krise med høj arbejdsløshed fra 1973 pressede Socialdemokratiet hårdt, og internt i arbejderbevægelsen var der store spændinger. Ved folketingsvalget i december 1981 tabte Socialdemokratiet ni mandater. Anker Jørgensen ønskede, at regeringen trak sig, men efter kraftig opfordring fra fagbevægelsen fortsatte den socialdemokratiske regering alligevel. Et lille års tid senere i september 1982 gav Anker Jørgensen op, og den konservative **partileder Poul Schlüter** (1929-) blev statsminister i spidsen for en borgerlig regering.

1. reformperiode: 1799-1803

1. mellemtid: 1803-1848

2. reformperiode: 1848-1849

2. mellemtid: 1848-1891

3. reformperiode: 1891-1898

3. mellemtid: 1898-1933

4. reformperiode: 1933

4. mellemtid: 1933-1974

5. reformperiode: 1974

5. mellemtid: 1974-2019

8. Demokratisk udvikling eller afvikling?

"Arbejderbevægelsens historiske ansvar er, at visionerne og klassekampen døde, da velfærd blev ideologi"

Efterskrift:

En bygning de rejste og nu piller ned

1. Det forekommer mig, at de fleste anser demokratiet for at være statisk og usårligt. Yngre generationer tænker ikke på, hvor lang og hvor hård kampen for demokrati historisk har været. Det er farligt for demokratiet.
2. Det forekommer mig også, at frygten for de fremmede, det multikulturelle og forandring også næres af samme mangel på historisk indsigt. Frygten er blevet politisk legitim og forhindrer udviklingen af nye politiske visioner.
3. Den historiske proces i arbejderbevægelsen som en stærk drivende kraft i det danske samfund startede med store ideer om den demokratiske socialisme, men endte med en ideløshed i forbrugersamfundet.
Arbejderbevægelsens historiske ansvar er, at visionerne og klassekampen døde, da velfærd blev ideologi.
4. Det gik godt i udviklingen af det politiske demokrati, men demokrati er meget mere end det politiske. Det er både konkret praksis og en langt større vision:
  - Det kulturelle demokrati** er endt som en forbrugsorienteret æstetisering og almengørelse, hvor det kulturelle demokrati også bør være politisk med dannelsesopgaver, der interagerer med andre demokratiske forhold.
  - Det sociale demokrati** er i dag klemt af en repressiv, centralistisk og kontrollerende adfærd fra de bærende politiske og faglige kræfter i det danske samfund. De svageste i samfund opfattes af magthaverne som en modellerbar masse. De mærker pisken, når politikerne vedtager skattelettelser til de rigeste og finansierer dem ved at skære ned på den offentlige hjælp til de svageste.
  - Økonomisk demokrati** med politisk potentiale til grundlæggende at udvikle en anden samfundskurs end kapitalismen døde som ide og vision i arbejderbevægelsen i begyndelsen af 1980-erne.
Siden har ingen talt om visioner. Kun om nedskæringer og administration. Værdidebatten er stoppet i arbejderbevægelsen og overladt til de politiske yderfløje.

5. Udfordringen

At unge og ældre med helt forskellige historiske forudsætninger og livsmål kan forenes om at udvikle nye politiske visioner og øget demokrati på alle individuelle og samfundsmæssige planer.

Kald det bare en generationskamp. Og en ny klassekamp.

Det er udfordringen. Og der er nok at tage fat på, især hvis vi vover det næste store skridt, som naturligt må være at understøtte frisætningen af det enkelte menneske gennem en udvikling af mere direkte demokratiet.

Det vil øge det personlige ansvar i et frit samfund.

Det vil øge frisætningen af det enkelte menneske fra nutidens mange formynderiske magtstrukturer.

Det er også svaret, når demokratiet angribes udefra og indefra.

9. Afrunding: Hvad bliver den næste store reform?

-citer essayet "Om klimaet", bog 4-1, side 193

.....